

O umetnostni vzgoji v javni šoli

Pot človečnosti

✍ Yves Calais

Kljub razpravam umetnostna vzgoja v Franciji prehaja v ozadje z malo urami in je manj upoštevana v primerjavi s predmeti, imenovanimi 'plemeniti' – z matematiko na čelu.

Podpirajo pa jo posamezne dejavnosti učiteljev, ki menijo, da je vredna truda: pevski zbor, gimnazijski orkester ali orkester več šol, gledališka skupina, snemanje filma, pisanje knjige ali postavitve razstave.

Dodati je treba še vsebine, ki so manj vidno vključene v pouk drugih predmetov, posebej književnost, ki obravnava umetnost pisanja, poezije, romana, gledališča, in zgodovine, ki ji ne more biti tuja nobena umetnost katerega koli obdobja. Književnosti ne bi mogel poučevati brez izrecnega sklicevanja na umetnost ter sodobnike preučevanih književnih del.

V redkih šolah, ki se nahajajo v velikih mestih, najdemo posebne razrede s 'prilagojenim urnikom' glasbe v osnovni in srednji šoli; v srednjih šolah pa pouk gledališke ali filmske vzgoje ter plesa, ki ga poučujejo vzporedno s športom. Urniki učencev so prilagojeni tako, da imajo učenci več ur pouka umetnostnih predmetov skupaj. Pogosto umetnostno vzgojo ponujajo v specializiranih javnih šolah, imenovanih 'konservatoriji', ali mestnih šolah. Učenci se vanje vpišejo na pobudo staršev ali učiteljev po opravljenem

sprejemnem izpitu ali pogovoru za sprejem. Poučevanje risanja, slikanja, kiparjenja, upodabljalnih umetnosti in fotografije se odvija tudi v specializiranih šolah, imenovanih 'šole lepих umetnosti', ki jih upravljata regija ali mesto.

Tako se soočamo z umetnostno vzgojo za vse učence, ki je pogosto omejena na osnove različnih tehnik ali teorijo z zelo malo prakse. Poglobljen pouk je omogočen le majhnemu številu učencev po zaslugi posameznih pobud učiteljev, staršev ali učencev, za katere je umetnostno izražanje običajen del življenja. Pri njih gre za privilegiran položaj. Tu namreč najdemo staro pojmovanje umetnosti, ki ji namenjamo (za tiste, ki so je lahko deležni) prostor med prostočasnimi dejavnostmi, da bi se odpočili od potrebnih in nujnih obveznosti. Trenutni pritisk s smeri uporabnosti še povečuje zapostavljenost umetnosti.

“*Takoj ko stik z umetniškim delom ni le informacija, temveč delitev nečesa, kar nas presega in do česar imamo dostop, iz nas naredi žensko ali moškega, ki je malo drugačen od človeka, kakršen je bil prej.*”

Ta pritisk pa ustvarja nove potrebe po odpiranju in sodelovanju pri umetniških dejavnostih, ki se pojavljajo kot prostori svobode. Čeprav gre pogosto za preprosto potrošništvo, sledimo številnim koncertom, razstavam, festivalom vseh vrst glasbe in prireditvam, kjer se počutimo srečne, celo zanesenjaške.

Ostaja vprašanje, čemu torej sploh služi umetnost. Na to je treba odgovo-

riti, da lahko razmišljamo o umetnostni vzgoji. Takoj ko stik z umetniškim delom ni le informacija, temveč delitev nečesa, kar nas presega in do česar imamo dostop, iz nas naredi žensko ali moškega, ki je malo drugačen od človeka, kakršen je bil prej. To vidimo na obrazih, ki se odprejo, slišimo v pogovorih. Preprosta trditev, ki vodi k bistvu: umetnost je izraz življenja, širi življenje; je delitev s tistimi, ki se jih dotakne; umetnost prinaša v kulturo, ki nas obdaja, drugo razsežnost.

Lahko uporabimo besede psihologov in sociologov. Lahko jo ubesedimo s sodobno govorico, ki je tudi govorica religije: umetnost je skupnost in zvezo, ki jo prinaša, gradi našo človečnost in ustvarja povezavo z drugimi. Tako je hrana, ki krepi. Toda beseda 'skupnost' iz krščanskega verskega jezika nikjer ne namiguje, da je njen pomen krščanski. Obstaja veliko število skupnosti; od tistih, ki nimajo nobene zveze z Jezusom Kristusom, do tistih, ki pripeljejo do izgube razuma, ali tistih, ki s svojo povezanostjo s totalitarizmi odtujujejo.

Spraševanje se torej nadaljuje: k preseganju česa in h kakšni skupnosti nas umetnost kliče ali vabi? Kakšna sta človečnost in smisel človeka, ki sta zapisana v umetnosti? Tukaj pogledamo onkraj prvega vtisa, ki nas postavi v skupnost ali v konflikt s konceptom sveta, ki ga prikazujeta umetniško delo in umetnik. Tako bo vernik v naših cerkvah našel čudovito glasbeno delo, ki bo v njem zbuvalo nekakšno krščansko razodetje, čeprav je delo povprečno ali celo slabe kakovosti.

Nekdo drug bo imel velike težave, da bi vzljubil delo, ki ga usmerja h krščanskemu razodetju ali nekemu

drugemu konceptu sveta, ki ga zavrača, čeprav ima še tako veliko umetniško vrednost. Tako umetniško delo vzpostavlja veliko več povezav kot le s samim seboj, s čimer lahko razložimo njegovo radikalno nedostopnost ali zbujanje pozitivnih oziroma negativnih strasti.

Umetnostna vzgoja v javnih šolah

Kakšna umetnostna vzgoja je možna v javnih šolah, odprtih vsem, brez predhodne selekcije glede na naklonjenost?

Najprej gre za vabilo k odkrivanju tega, kar je človek ustvaril tako prese-netljivo, kot je lahko. Takšno uzaveščanje človekove ustvarjalne svobode je že priznavanje človečnosti vsake osebe.

Nato gre za vabilo k odkrivanju odmevov na delo z lepoto in vsem, kar daje smisel življenju za tistega, ki ga je ustvaril, čeprav je drugačno od njegovih prepričanj, čustev in okusov. To je drugo uzaveščanje človekove raz-sežnosti v njegovi različnosti.

Gre tudi za odpiranje k drugemu, k bližnjemu, ki je blizu ali oddaljen, in temu, kar je onkraj vsakega in kar v filozofskem jeziku imenujemo transcendenca. V vsakem človeku obstaja prva stopnja transcendence. Transcendenca Boga v krščanski duhovnosti, Drugi, se odpira onkraj tega.

Zato je treba zbuditi občutljivost, tj. fizično zaznavanje materialnosti vsakega umetniškega dela: vsako delo se približuje preko oblike; komplek-sno telo kot tako ni čisti duh. Ob-stajajo natančne pedagoške tehnike,

Foto: Matej Hozjan

Poletje ob morju

✍ Vladimir Truhlar

*Zaplaval si v drhtavico
sončnih odbleskov.*

*Lepota tvojih zamahov
se ureja
v skladnost poldneva*

*z igro lastovk
nad teboj*

*in enakomernim
udarjanjem vesel
pred sivimi,
žganordečimi,
žoltimi ploskvami
brega.*

*Tvojo prosojno
predanost nebu in vodi
barva
zelenkasta sinjina.*

*Vse bolj si svetel.
Topla luč
te zagrinja,
pronika vate
in se preliva
v tvojo bit,
da te pospremi
v mrtvi zrak
pozne jeseni
in zime.*

Iz: Vladimir Truhlar, Motnordeči glas,
1979

ki jih lahko izkoristimo ali se jih naučimo v učiteljskem poklicu. Zato je potrebna tudi odprtost kulturi, ki daje smisel življenju, kulturi umetnikov ustvarjalcev. To je tisto, kar je treba pripraviti in s čimer presežemo poučevanje umetniških tehnik, brez katerih umetnost ne more biti utelešena.

Umetnostna vzgoja je torej lahko pot človečnosti za vse. Za kristjane je lahko kraj in odsev ljubezni ljudi ustvarjalcev in ustvarjalcev Božje podobe in preko tega pot k Bogu stvarniku. ■

*Iz francoščine prevedla in
prirenila Barbara Cergolj*